

**Inughuit nipaam: Avanersuarmi itsarnisarsiornermik
suleqatigiinnerup siunissaa**

**Inughuit nipaam : L'avenir des pratiques de partenariat en
archéologie à Avanersuaq**

**Inughuit Nipaam: The Future of Archaeological Partnerships in
Avanersuaq**

Mari Kleist, Matthew Walls, Genoveva Sadorana, Otto Simigaq and Aleqatsiaq Peary

Volume 46, Number 2, 2022

Voix Inuit : Archéologie communautaire dans l'Arctique
nord-américain

Inuit Voices: Community-Based Archaeology across the North
American Arctic

URI: <https://id.erudit.org/iderudit/1106903ar>

DOI: <https://doi.org/10.7202/1106903ar>

[See table of contents](#)

Article abstract

Inuit across the Arctic regions have for generations echoed a wish for a greater involvement in research and have voiced the need for direct partnerships that include Indigenous perspectives. As a consequence, researchers are becoming increasingly aware that studying other people's past and heritage is not an inherent academic right but rather involves developing close Indigenous partnerships. Accordingly, partnership research frameworks are now being recognized as essential foundations to decolonize research practices in the Arctic, as vocalized by Inuit communities. In this paper, Inughuit community members share their personal and shared thoughts and reflections and present how they envision future partnership research approaches, how they can determine the objectives of partnered research, and what archaeology can ultimately contribute in a changing Arctic.

Publisher(s)

Centre interuniversitaire d'études et de recherches autochtones (CIÉRA)

ISSN

0701-1008 (print)

1708-5268 (digital)

[Explore this journal](#)

Cite this article

Kleist, M., Walls, M., Sadorana, G., Simigaq, O. & Peary, A. (2022). Inughuit nipaam: Avanersuarmi itsarnisarsiornermik suleqatigiinnerup siunissaa. *Études Inuit Studies*, 46(2), 35–54. <https://doi.org/10.7202/1106903ar>

Inughuit nipaani: Avanersuaq itsarnisarsiornermik suleqatigiinnerup siunissaa

Mari Kleistⁱ, Matthew Wallsⁱⁱ, Genoveva Sadoranaⁱⁱⁱ, Otto Simigaq^{iv},
Aleqatsiaq Peary^v

ABSTRAKTI

Issittumi nunat immikkoortuini Inuit ilisimatusarnermut peqataatinneqarnerunissamik kinguaariit ingerlaneranni arlaleriarlutik kissaateqartarsimapput nunallu inoqqaavisa isiginnittaasiannik peqataatitsilluni toqqaannartumik suleqatigiinnissamik pisariaqartitsineq oqariatuutigisarlugu. Tamatuma kingunerisaanik allanut qanga pisimasunik kingornussassaannillu misissuinerit ilisimatuussutsikkut pisinnaatitaaffiunnginnerat ilisimatusartunit eqqumaffigineqarnerujartulerpoq, aallaqqaataaniillu qanimut suleqatigiinnerit ineriartortinneqarnissaat ilaatinneqalerluni. Ilisimatusarnermik suleqatigiinnernut sinaakkutit Issittumi ilisimatusariaatsit nunasiaataajunnaarsarneqarnerannut pingaarutilimmik tunngaviunerat taamaammat akuerisaajartuinnarpoq, soorlu Inunnit tamanna oqariatuutigineqarsimasoq. Allaaserisami matumani Inughuit ilaasa namminneq ataatsimullu eqqarsaataat ilisaritippagut, siunissamilu suleqatigiilluni ilisimatusariaasissat qanoq takorloorneraat, suleqatigiilluni ilisimatusarnermut anguniagassat qanoq aalajangersinnaaneraat, kiisalu Issittumi allanngorartumi itsarnisarsiornerup qanoq ilanngussaqaarsinnaanera saqqummiullutigu.

OQAATSIT QITIUSUT

Inughuit nipaani, inuiaqatigiinneersut, ilisimatusarnermi attaveqaatinik ineriartortitsineq, suleqatigiinnermut takorluukkat, kingornussat, nunat inoqqaavisa ilisimasaat, Issittumi itsarnisarsiorneq, nunasiaataajunnaarsaaneq

RÉSUMÉ

Inughuit nipaani: L'avenir des pratiques de partenariat en archéologie à Avanersuaq

Depuis des générations, les Inuit des régions arctiques ont exprimé le souhait d'être davantage impliqués dans la recherche et la nécessité d'un partenariat direct incluant les perspectives indigènes. En conséquence, les chercheurs sont de plus

i. Ilisimatusarfik. Kalaallit Nunaat. makl@uni.gl

ii. University of Calgary, Canada. matthew.walls@ucalgary.ca

iii. Utoqqaat ilaat, Qaanaaq, Avanersuaq, Kalaallit Nunaat.

iv. Piniartoq, Qaanaaq, Avanersuaq, Kalaallit Nunaat.

v. Piniartoq, Qaanaaq, Avanersuaq, Kalaallit Nunaat. alpeary@yahoo.com

en plus conscients que l'étude du passé et du patrimoine d'autres peuples n'est pas un droit académique inhérent, mais qu'elle implique le développement de partenariats autochtones étroits. En conséquence, les cadres de recherche en partenariat sont de plus en plus reconnus comme des fondements essentiels pour décoloniser les pratiques de recherche dans l'Arctique, comme l'ont exprimé les communautés Inuit. Dans cet article, nous présentons des membres de la communauté Inughuit qui partagent leurs pensées et réflexions personnelles et communes, et qui expliquent comment ils envisagent les futures approches de recherche en partenariat, comment ils peuvent déterminer les objectifs de la recherche en partenariat, et ce que l'archéologie peut finalement apporter dans un Arctique en mutation.

MOTS-CLÉS

Voix des Inughuit, membres de la communauté, développement de relations de recherche, visions de partenariat, patrimoine, savoir indigène, archéologie arctique, décoloniser

ABSTRACT

Inughuit Nipaan: The Future of Archaeological Partnerships in Avanersuaq

Inuit across the Arctic regions have for generations echoed a wish for a greater involvement in research and have voiced the need for direct partnerships that include Indigenous perspectives. As a consequence, researchers are becoming increasingly aware that studying other people's past and heritage is not an inherent academic right but rather involves developing close Indigenous partnerships. Accordingly, partnership research frameworks are now being recognized as essential foundations to decolonize research practices in the Arctic, as vocalized by Inuit communities. In this paper, Inughuit community members share their personal and shared thoughts and reflections and present how they envision future partnership research approaches, how they can determine the objectives of partnered research, and what archaeology can ultimately contribute in a changing Arctic.

KEYWORDS

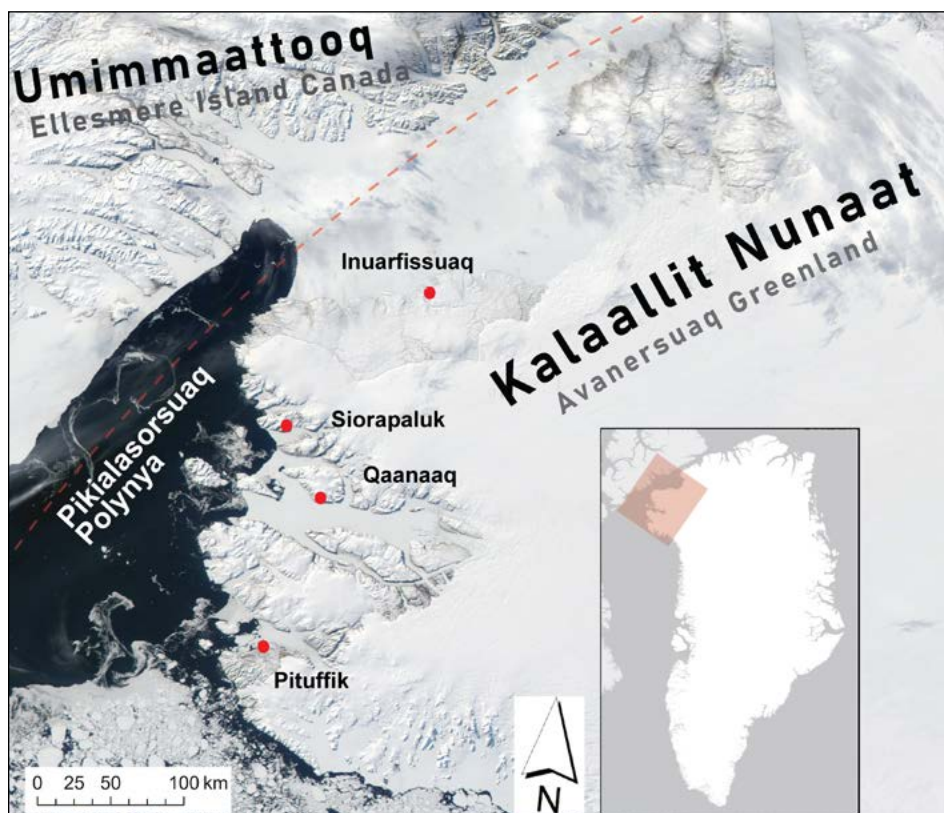
Inughuit voices, community members, developing research relationships, partnership visions, heritage, Indigenous knowledge, arctic archaeology, decolonization

Ukiuni qulikkaarini marlunni kingullerni missaanniluunniit nunat inoqqaavisa Issittumilu sinniisut nipaate issittumi sammisat pillugit ataatsimiinnerni, isumasioqatigiinnerni ataatsimeersuarnernilu ersarinnerulersimaqaat, ilisimatusarnernilu najukkani innuttaasut suleqatigiinnernut nunallu inoqqaavisa isiginnittaasiisa ilanngunneqarnissaannik innersuussillutik (e.g. Inuit Tapiriit Kanadami 2019; Pikialasorsuaq Commission

2017). Ilisimatusarnerni tusarneqarnissamik peqataatinneqarnissamillu kissaateqarneruleraluttuinnarneq kinguaariinni suleqatiserineqanngitsutut misigisimanermit najukkamilu ilisimasani ilanngussinnermi peqataatinneqartarsimannginnermit aallaaveqarpoq (Desmarais et al. 2021). Ukiuni untritilinni inuit naleqartitaat innimiginagit inoqqaatut kingornussassat piginnittunit peerneqartarnerat – tamatumani aallaaviummik naleqquttumillu ataqtigiinnerannit ilisimasat ilanngullugit – nalinginnaasumik periusaasimavoq (aamma takuuk Fromm 2016; Bravo & Sörlin 2002). Oqaluttuarisaanerup uteqqinnissaa pinngitsoortinniarlugu nunat inoqqaavisa nunaanni ilisimatusarnerit qanoq iluserneqarnissaat ataqtigiinnerallu nalilersorneqarnissaat aalajangiisuvoq. Issittumi ilisimatuut ilisimatuussutsikkut ilisimatusarnerni inoqqaanik suleqateqarnissaq peqataatitsinissarluk kiisalu isiginnittaasiannik ilanngussinissaq ilisimassavaat.

Suliniut Inughuit Creativity and Environmental Responsiveness (ICER) 2017-imi aallartinneqarpoq avatangiisini atugassarititaasut inunnit najugalinnit piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu qanoq ilusilersorneqarnerata ingerlanera misissorniarylugu. Inughuit Kalaallit Nunaata avannaani nunap ilaani Avangersuarmi inuupput, nunallu ilaanit Canadami Umimmattuumiit ammalatarsuup Pikialasorsuup eqqaani nunat ilanngullugit qangarsuummalli angallavigisarsimallugit (Iluseq 1). Sikuiuitsumi Avannarlermi ammalatarsuit tassaapput ukiumi sikuneq ajortut, taakkulu imaani imarmiunit uumasunillu angalaartunit allanit neriniarfigilluarneqartarlutik. Pikialasorsuaq Issittumi ammalatarsuani annersaavoq avatangiisinilu pinngortitap pissuseqatigiinnera annertoorujussuulluni qajannaqalunili. Suliniut ICER maannamut ukiup ilaani ornigulluni misissuiartornernik ilaqarpoq nunami itsarnisarsiorfiit allannguutaat nalilersorneqarlutik sumiiffiillu Inughuarnit ullutsinni inuunermut pingaaruteqartutut isigineqartut siornatigut nalunaarsorneqarsimanngitsut misissorneqarlutik. Najukkami inunnik apersuinerit, ataatsimiinnerit saqqummiinerillu atorlugit katersorneqarsimasut atorlugit ileqqorissaarnissamik sinaakkusiarineqarsimasoq suliniummi tunngavigineqarpoq. Ilisimatusarnermik matuminnga ingerlatitseqqinnermi pingaarnertut anguniakkamut Inughuit peqatigalugit suliarineqarsimasumut ilaapput, nunami itsarnisarsiorfinni silap pissusaanut attuumassuteqartumik ingerlanerit sunniutaasa nalilersorneqarnerat kiisalu Inughuit ilisimasaannut pisariaqartitaannullu atatillugu sumiiffinnik pingaarnersiulluni qisuariaatitut suliniutitut sinaakkutinik ineriartortitsineq.

Allaaserisami matumani Inughuarni suleqatitta ilaannit namminneq oqaatsitik atorlugit kulturikkut kingornussat, itsarnisarsiuunik suleqateqarnerup ingerlarnanganut ilisimatusarnermilu suleqatigiinnerup massakkumut attuumassuteqarnera pillugit eqqarsaataat saqqummiunneqarput.

Iluseq 1. Avanersuarmi nunap assinga.

Avanersuaq aamma Inughuit

Inughuit inuussutaat nunaminnilu ilisimatuunut attaveqarnerat paasiniaarlugu siornatigut ukiuni qulikkaarit ilisimatusarsimanerit kisiisa eqqarsaatiginagit Avanersuarmi najukkami oqaluttuarisaanerup ilanngunneqarnissaa pisariaqarpoq.

Silap allanngoriartorneranut atatillugu nunani tamalaani avatangiisinik ilisimatusarnermi naalakkersuinnikkullu illersuilluni oqariartuuteqarnerni Avanersuaq qitiulluinnalersimavoq. Issittoq nunarsuarmi eqqumaffigineqalerallutuinnaartillugit (Pikialasorsuaq Commission 2017; aamma takukkit Powell & Dodds 2014), oqaluttuarisaanikkut ataqatigiilluinnaralutik pinngortitallu pissuseqatigiinneranni aqutsinermi ataqatigiikkaluarlutik Inughuit aalajangiinerni puigorneqakkajuttarput, nunagisaanni aqutsinermut sunniuteqartumik (aamma takuuk Kawelu 2014).

Issittumi sammisanut allanut sanilliullugu silap pissusaata allanngoriartorneranik kiisalu avatangiisinut uumasullu assigiinngisitaanerannut sunniutinik ilisimatusarneq inunnut toqqaannartumik

sunniuteqarpoq. Tamatumunnga pingaarnertut pissutaavoq kiatsikkiartornerata sunniutaa issittumi pinngortitap pissuseqatigiinneranut annertuumik erngertumillu sunniuteqarsimammatt. Nunarsuarmi ataavartumik eqqumaffigineqarnerulerneq najukkamilu ilisimasat oqaluttuarisaanerlu isiginiartuaannarnagu politikkinut naalakkersuinikkut qulaaniit ammut aalajangiinerit pillugit oqaloqatigiinnerit Inughuarnut aamma toqqaannartumik sunniuteqarpoq (Hayashi aamma Walls 2019; Powell 2008, 2010). Inughuit avatangiisit allanngoriartornerannut piffissarlu ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aqutsinnermut isiginninnerat erseqqissarneqarnissaat matumani pingaaruteqarluinnarpoq (takuum Crate 2011; Gearhead et al. 2013; Hastrup 2013a; Nuttall 2009a). Sumiiffiit nuttarfiillu itsarnisarsiornermut pingaaruteqartut inunnut pingaaruteqarput, taakkuummata Inughuit Pikialasorsuup eqqaani oqaluttuarisaanerannik uppersarsaat, taakkuullutillu silap allanngoriartorneranik ilisimatusarnermi “pissusissamisuginnartutut” isigineqartut imaluunniit aqutsinnermik tunngaviusumik oqaluttuarisaanermit avissartinneqarsimasut. Inughuit siuaasaasa ukiut 800-t matuma siorna issittumi misissuullutillu nunassimmatali Pikialasorsuup eqqaani nunaqarsimapput (miss. 1250 Kr. king.) (Alix 2009; Appelt et al. 2015; Darwent et al. 2007; Friesen & Arnold 2008; Hastrup et al. 2018a; LeMoine & Darwent 2016; McGhee 1996 Moltke et al. 2015; Schledermann & McCullough 2003; Tackney et al. 2016). Inughuit siuaasaasa siullersaat pinngortitami pissuseqatigiinni attaveqatigiinnermi inissisimaffik kingornussimavaat, siullermik palæo-inunnit Pikialasorsuup ukiut 4500 missaasa matuma siorna pinngoriartornerani pilersinneqartumik (Jackson et al. 2021; Hastrup 2018a; Schledermann 1995; Sørensen & Diklev 2019). Piffissap ingerlanerani nunasiataaernerup nalaani nunap immikkoortuani attaveqarnermut Pikialasorsuarmi ungasissumut niuernerq attaveqarnerlu pingaaruteqalerpoq maannakkullu Inughuit aalisarnerannut piniarnerannullu sulii pingaaruteqarluni (Flora et al. 2018 Hayashi 2017; LeMoine & Darwent 2010). Tamatuma nassatarisaanik nunap immikkoortuani itsarnisarsiornermi pingaarutilinnik sumiiffippassuaqarpoq aalajangiisuulluinnartunik. Pikialasorsuup avatangiisaanik oqaluttuarisaanerannik paasisat kingulliit takutippaat ukiut 4500 missaasa matuma siorna pinngornerata nalaani palæo-inuit siulliit tikissimasut, tamannalu isumaqartoq, tamaani pinngortitap pissuseqatigiinnera pisariusoq “præ-inuit” nalaani ineriartorneranik ilaqanngitsaq sumiiffinnit itsarnisarsiornermi pingaarutilinnit uppersarsarneqartoq (Jackson et al. 2021). Tamanna inuit avatangiisaannut Pikialasorsuup aqunneqarnera pillugu oqallinnermi qanoq saqqummiunneqarneranut ilisarnaataasumut akerliulluinnarpoq (Pikialasorsuaq Commission, 2017; Sine 2022).

Oqaluttuarisaanermi Inughuit avatangiisaallu, tapersorsorlugillu peqataaffigisaminnik, ilisimatusarnermi assigiinngitsunik oqaluttuarineqartarsimapput. Nunap immikkoortuanik misissuinerit 1800-kekunni 1900-kekullu aallartinneranni “nassaarnernik” inuillu inuiattut

pinngoqqaarnerannik ujaasineramik imaqsarsimapput (Hastrup 2010; Thisted 2010). Ilisimasassarsiornerit avatangiisini sunnerneqarsimanngitsuni inunnik sunnerneqarsimanngitsunik nassaarnissamik aallaaveqartarsimapput (Hastrup 2010, 2016; Rasmussen 1905; Thisted 2010), ujaasinernullu tassunga ilisimasassarsiorlut siulliit Inughuillu sunniivigeqatigiissimanerat assersuutaavoq. Danskit Canadamiullu nunasiaataasa annertusinerannut atatillugu Pikialasorsuaq Inughuillu nunaat killeqarfimmik nutaaliaasumik 1900-p affaata siuliani avinneqarpoq naggataatigullu Kalaallit Nunaata avannaani nunap immikkoortuanut Avannersuarmut ullumikkut killeqalersimalluni (Gilberg 1971). Inughuit peersinneqarqippat Pituffik, Thule Air Base/Pituffik Space Base, 1950-ikkunni inissaqartinniarlugu, tamatumalu inuuniutaannut, tikissinnaanerannut angalasinnaanerannullu ullumikkumut sunniuteqarfigalugu. Nunap ilaa piffissap ingerlanerani avataaneersup isaannit takorloorneqarpoq, misissuiffigineqarluni, ilinniarfigineqarluni nassuiarneqarlunilu (aamma takuuk Gilberg 1971; Hastrup 2015; Hastrup et al. 2018b), tamannalu nunap immikkoortuanik Inughuillu inuuniutaannik nassuiaanerni pingaarutilimmik inissisimasimalluni. Inughuit avatangiisaallu pillugit kitaamiut ilisimasaat naalagaaffiit naalakkersuinerisa ilusilersorneqarnerannut sunniuteqarpoq Inughuillu inuunerannut ullumikkumut tamanna ilusilersuilluni (Saammaateqatigiinnissamat Isumalioqatigiissitaq 2016). Kitaamiut naleqartitaat isiginnittaasaallu aqutigalugit pilersinneqarsimanagera naggataatigullu kitaamiut tunngaviusumik isumaannik takutitsinera – Inughuarniunngitsaq – tamatumani pingaaruteqarpoq.

Tupinnannngitsumik Inughuit ukiuni qulikkaarani marlussunni nunartik kulturikkullu kingornussatik pillugit misissuisoqartillugu peqataatinneqarnissamik pisariaqarnera pingaaruteqassusaalu, kiisalu ilisimatusarnernut peqataanermi apeqqutinut periutsinullu iliuuseqarsinnaanissartik oqariartuutigisarsimavaat (Saammaateqatigiinnissamat Isumalioqatigiissitaq 2016). Kingullermik Inughuit Pikialasorsuaq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi Inuit Issittormiut Kattuffiannit aqqissorneqarsimasumi ilaapput, tassani avatangiisinik aqutsinermi nammineq aqutsisinnaanissamik inuit angorusutaannut ilisimatusarnerup sunniuteqarnera ersarissumik uppersarneraqarluni. Pikialasorsuaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup 2017-imi nalunaarusiaani qitiusumik sammeneqarpoq, Inughuit ammalatarsuarmi piunngortitami pissuseqatigiinnik aqutsinerannik oqaluttuaq avatangiisit pillugit ilisimatuussutsikkut akornusersorneqartarnera, tamatumalu aamma pinngortitap kulturillu immikkoornerannik isiginnittumik tunngavilimmik attassinissamik politikkimut sunniuteqarluni (Hayashi & Walls 2019; Kleist & Walls 2019 Sine 2022; aamma takuuk Nadasdy 1999 aamma Wilson et al. 2020 naalakkersuinikkut pinngortitami pissuseqatigiinnerup allanngorarnera pillugu). Piffinni nutaani killilersuineri avataanit killilersuutit ingerlaarnissamullu killeqarfiit akornanni Pikialasorsuup nammineq aqunneqarnera Inughuit siunissamik isiginninnerannut aalajangiisuvoq,

silap allannngoriartorneranut qisuariarsinnaanerup killeqarnera pissutigalugu. Inughuit ammalatarsuullu akornanni attaveqatigiinnerup annertussusaanik ullutsinni itsarnisarsiornerup suliassa qarfittut sunniutaa ersarissaasinnaasoq taamaammatt ataqatigiinnerat ersarippoq taamaammallu suliniummut ICER-imut tunngaviulluni.

Inughuit pillugit itsarnisarsiorneq ilisimatusarnermillu ataatsimut pilersinneqarsimasunik aallartitsinissamik kissaateqarneq

Suliniut ICER Pikialasorsuaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinerata inerneranik innersuussutaanillu kiisalu Issittumi itsarnisarsiornermi suleqatigiinnernik pilersitsilluni ilisimatusarneq pillugu piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu oqallinnernit tunngaveqarpoq. Suliniut Pauline K. Knudsenimit Matthew Wallsimillu aallartinneqarsimavoq kiisalu Mari Kleist Naotaka Hayashilu peqatigalugit aqutseqataallutik. Suliniummi ilisimatusarnissamut anguniakkat, periaatsit avammullu tusarliunniakkat aallaqqaataaniit ataatsimut pilersinneqarsimanissaat inunnillu suleqatigisanit aqunneqarnissaa aallaaviatigut siunertarineqarpoq. Inuit/Inughuit ilinniagallit Inughuillu akornanniit peqataaffigineqartumik ilisimatusaqatigiinnik katersisoqarnissaa taamaammatt aallaqqaataaniit pisariaqavissimavoq. Kalaallit Nunaanni suleqataasunut ilaapput Inuit itsarnisarsiuut (Knudsen aamma Kleist), Ilisimatusarfimmi Inuit ilinniartut, Inughuit inuiaqatigianni inuusut (Sadorana, Simigaq, Peary allarpasuullu), kiisalu Calgary Universitetimi ilisimatusartut ilinniartullu (Hayashi aamma Walls). Kalaallit Nunaannit Calgaryimiillu suleqataasut peqataasullu Inuktun, Inughuit sumiorpaluutaat kiisalu kitaamiusullu kalaallisut oqalussinnaapput paasisinnaallutilluunniit – attaveqatigiinnermik avitseqatigiinnermik ilisimasanillu pilersitseqatigiinnermik ajornannginnerulersitsisumik. Calgarymit suleqataasut ilinniartullu ilai kalaallisut ilikkariartulersimammata suleqatigiinnissarput isumagaarput inuiaqatigiit akornanni attaveqatigiinnerup Inuktun Kalaallisulluunniit ingerlanneqartariaqaraangat nutserisarluta.

Itsarnisarsiornermi najukkami suleqateqarneq iluaqutissartarpassuaqartoq matumani sulinitinni paasivarput. Suleqatigiinnissamik periaaseqarneq nunap inoqqaavinik peqataatitsisoq, ajattorneqartut isumaasa sallinnngortinneqarnissaannut iluaqutaavoq taamalu qanga pisimasunik oqaluttuanik pisuujunerusunik pilersitsinissamut periarfissiilluni (aamma takuuk Atalay 2006; Caxaj 2015; Hogan & Topkok 2015; Tuck & Yang 2012). Ornigulluni ilisimatusarnermik suliaqarnerit allat assigalugit suliniummut aningaasaliisoqarnissaa pisariaqartinneqarsimavoq taamaammallu ilisimatusarnerup siunertaa ilisimatusarnermilu apeqqutit, tunngaviusumik ataatsimoorfik qimallugu ”campus”-imi suliarineqartut, pillugit suliniummik nassuiaaqqissaarnermik aallartinneqarluni. Suliniutilli ornigulluni

oqaloqatigiinnernik, ataatsimiinnernik misissuinerinik apersuinerinillu ingerlataqarnerani suliniut inuit pingaartitaannut naleqqussapallappoq.

Aallartissutitut sulinerput taamaalilluta 2017-imi aallartipparput, tassani aqqissuussaannngitsumik aqqissukannerneqarsimasunillu Inuktun Kalaallisullu apersuinerit ataatsimiinnerillu immiunneqarsimasut atorlugit paasiniaarlugu nunat itsarnisarsiornermi pingaaruteqartut Inughuarnut massakkut sooq taamak pingaaruteqartiginersut, paasiniaarlugulu suleqateqarnissamik inerisaasinnaaniarluta inuit akornanni pingaartinneqartut suunersut. Silap allanngoriartornera pissutigalugu sumiiffiup ajoquserlunilu asersorneqarsinnaanerani erumassuteqarneq pingaarnertut erumassutigineqartoq paasineqarpoq. Itsarnisaqarfiit sineriammi neriuinermit ingerlaatsinillu allanit sunnerneqarnerat inunnit arlalinnit eqqumaffigineqarpoq; inuit avatangiisinut autonomenut ullutsinni suliniuteqarnerannut atatillugu sumiiffinni taakkunani ilisimatusarnerup qanoq isumaqartiginerat malugisinnaalluarpaat. Soorlu paasisussaasimagipput najugaqarfiusimasut itsarnisarsiornermi pingaaruteqartut piuneerukkiartornerat annertupput sukkatsikkiartorpasillutillu (Walls et al. 2020). Aallaqqaataaniilli paasinarsivoq najugaqarfiusimasut tamarmik attanneqarsinnaannngitsut; tamanna anguniakkamik siullermik pingaarutilimmik ammaassivoq, tassalu inuit avatangiisinut autonomenut ullutsinni suliniuteqarnerannut ilaqutaasumik apeqqutitut itsarnisarsiornermut suliniutit iluarsinissaannut pingaarnersuineri sinaakkusiornissaq.

Najugaqarfiusimasut piuneerukkiartornerannik erumassuteqarneq pingaarnersuinermilu sinaakkutaqarnissamik pisariaqartitsineq kinguaariinni iluatsittumik suliaqaruni piffissamut ungasinnerusumut suliniutaalersinniakkatsinnut aallartinnerani apeqqutitut periaatsinillu aalajangiisuutippagut. 2018-imi, 2019-imi 2022-milu ornigulluta suliaartorpugut, sumiiffinni innuttaasunit erumanartutut soqutiginaateqartutulluunniit oqaatigineqarsimasuni misissuiartorluta. Najugaqarfiusimasut erumanaateqartutut toqqarneqarsimapput ajoqusernerit takuneqarsimasut pissutigalugit imaluunniit killilersuinerinik ullutsinni aporaaffiusunik qitiusunik uumasooqatigiinnik pingaarnernik soorlu aavernik, qilalukkanik, appanik il.il. aqutsinerinik oqaluttuassartaqarnerani oqarnerat pissutigalugu. Piniartut ilaqutaallu angalaqatigaagut sumiiffiit uppersaasarsorniarlugit, paasissutissat oqaluttuarisaanermit pisimasuneersut, pinngortitami pissuseqatigiinnut pingaarutillit ullutsinnilu suli pingaaruteqartut pillugit uatsinnut avitsivigerusutaannik nalunaarsuiitigaluta. Avatangiisini taakkunani Inughuit oqaluttuarisaanerannut atatillugu avatangiisit allanngoriartornerat sumiiffiit itsarnisarsiornermut pingaaruteqartut ajoqusersimanerat sunnerneqarsimanerallu tamaani avatangiisini Inughuit oqaluttuarisaanerannut atatillugu silap allanngoriartornerata qanoq annertutigineranut inuit qanoq paasininnerannut pingaaruteqartunut ilaasoq paasivarput. Tamatumani inernerusoq aallaavigalugu misigisimavugut pingaaruteqartoq suliniutitsinni

siumut ingerlanerit uppersarnissaat inuillu nutaamik isiginnittaaseqarneq pillugu “namminneq oqaatsitik atorlugit” saqqummiinissaat uunga apeqqummut: Itsarnisarsiuunik sooq suleqateqarneq?

Sulinerup matuma siumut qanoq ingerlasimaneranut ilisarnaatit pingaartut ilagaat Inughuit qanga pisimasumik pingaartitsisorujussuunerat sumiiffinnillu siuaasamik oqaluttuarisaanerannut ilaasimasunik soqutigisaqartorujussuunerat. Pisuni arlalinni, pingaartumik utoqqarnut sulitamaani inuusunut inuunermi pisunut pingaarutilinnut piniariarnermilu misilittakat pingaarutilinnut attuumassuteqartarput, allaninngaanniit illukutut isigineqarsinnaasut.

Inughuit ataatsimut suleqatigisatta najugaqarfusimasut pingaaruteqartut navianartorsiorlutut isigisatik uatsinnut oqaluttuaraat, oqarlutik sumiiffiit ilisimasamik siunissamut attassinissamut pingaaruteqartuusut. Oqaluttuat ilisimasallu annertuut tunniunneqartut kinguaariit akornanni oqaluttuareqqinneqartarput, suliarineqartarput katiterneqartarlutillu, takutippaallu Inughuit piginnaasaat sumiiffinnillu atuinerat piffissap ingerlanerani qanoq ineriartorsimanersut allanngoriartorsimanersullu. Suliniutip ineriartorsimaneq eqqarsaatigigutsigu najugaqarfusimasut sorliit orninneqassanersut, misissornissaannut nalunaarsornissaannullu peqataasut innersuussutigalugillu ilitersuutigisimasaat ingerlatsinermi aalajangiisuusimarpasipput. Tassunga atatillugu Inughuit ilisimatusarnerup qanoq ingerlanissaanut pilersitseqataallutillu aqutsilerput ilutigitillugulu siunissami ilisimatusarnissanik pilersitsinissamut soqutiginninnertik oqaatigalugu. Taamaaliornikkut Inughuit ilisimatusarnermut toqqaannarnerusumik ilaaliinnaratik ilisimatusarnerup sumut sammitinneqarnissaanut aamma sunniuteqalerput, tamatumani ilisimatusarnermi apeqqutillorneq ilanngullugu.

Ilanngussat tulluittut Qaanaami 2017-ip 2022-llu akornanni itsarnisarsiorluni sulinerup qanoq ittuunera pillugu Inughuarni suleqatitsinnik pingaaruteqartunik oqaloqateqarnitsinnit apersuinitinniillu eqqarsaataannik isumaannillu katersorsimasatsinneerput. Oqaloqatigiinnerit apersuinerillu Inuktun Kalaallisulluunniit ingerlanneqarput, ilanngussallu ataaniittut Mari Kleistimit Pivinnguaq Mørchimiillu tuluttuunngortinneqarsimallutik. Immiussat oqaatigineqartullu allattornerat Qaanaamut iluatsittumik angalanerini najukkami inunnut saqqummiunneqarlutillu oqaluuserineqarsimapput. Eqqarsaataat itsarnisarsiornerup sooq Inughuit ulluinnarni inuuneranni oqaluuserineqartut saqqumilaarneranut soorlu siunissaq pillugu eqqaamasanut paasinninnernullu ilaanerannik ersarissumik takussutissaapput.

Genoveva Sadorana Aannartumi 1957-imi inunngorpoq. Ullumi Qaanaami ilaquttanilu najugaqarpoq uinilu Inukitsoq peqatigalugu qilaatersornermik ilinniartitsisarluni. Genoveva aallaqqaataani 2017-imi paasissutissanik tunniussaqaarsimavoq kingornalu 2018-imi 2019-imilu

misissuiartorluni angalanerni ikiortitut ilisimasanillu tigummiartutut peeqataasimalluni.

Piffissami inunngorpunga ilaqtariit piniartut sumiiffimmiit sumiiffimmut nuttarlutik inuuneranni. Angalagaangama sumiiffippassuit illutoqqallit, sumiiffiit nunassiffigineqartarsimasullu takusarpakka, soorlu Inuarfissuaq [sumiiffik Inughuit oqaluttuarisaanerannut pingaarutilik]. Inuusuttuullungali taamaammat taakku oqaluttuassartaat qanoq innerannik paasisaqarfigerusunnerusimavakka Taamaallunga meeraaffigisimasanni Siorapaluup eqqaani qanga illorujussuusimasorisara takuara. Sissap qattunersaata qulaaniippoq eqqumiittorujussuulluni, kisianni ataqqinermik misissunngilara. Kisianni angerpasillunilu allaanerunera eqqaamavara illutoqarlu paasisaqarfiginerorusuttuaannarsimavara. Kiap pigaa? Sumiiffiup oqaluttuassartaa suua, sumullu atorneqarpa? Illorujussuarmi tassani inuit sulerippat?

A p e q q u t i s s a r p a s s u a q a r t u a r s i m a v u n g a paasisaqarfiginerorusutaqartarlungalu. Siuaasatta inuillu siulliit inooriaaserisimasaat pillugit paasisaqarnerunissara soqutiguaannarsimavara. Suliniummi matumani [ICER] ilaalerama aatsaat oqarpunga tamakku kulturikkullu kingornussassagut pillugit ilinniarnerrujumallunga. Tassa sumiiffimmi siornatigut illup toqqammavitoqaata ujaasiffigerusuunneranut tunngavippiaa. Ilumut nassaareqqissinnaassanerlugu nalornisigisimavara, kisianni nassaaraarput (Iluseq 2). Illup toqqammavia nassaarigakku nuannaqaanga nuannaarneraangalu illu takisuujusoq oqaluttuarigakku, Tornginit pigineqartoq [Dorsetit]. Tassa taamaaliorusuttuaannarsimavunga. Najugaqarfusimasut toqqaviillu ujarnissaat oqaluttuassartaallu pillugit paasisaqarnerullunga.

Kulturikkut kingornussassaraagut siuaasattalu ilisimasaat piffissami qerisimasutut illutik, qangarsuummalli uninngasut sumiissusersisinnaagakkit iluanaartutut misigaanga, tassuunakkullu ilisimasannik avitseqateqarsinnaagama, kisiannili aamma ilinniartfigalugu.

Ilisimatuut ilisimatusartut takornariallumi umiarsuarnik takornariartaatinik nunatsinnik angalasut takusarpagut ilisimasaqarfigivallaarnerlu ajorpagut. Kikkuunersut ilisimaneq ajukkajuppagut tikeraarnerannullu ilisimatusarnerannullu siunertaasoq nalusarlutigu. Nunatta immikkoortuani angalanerannut misissuinerannulluunniit peqataatinneqarneq ajorpugut. Ilaanni piniartut ataasiakkaat ilisimatuunik taakkuninnga sullissisarput, kisianni ilisimatusarnerup qanoq ilusilersorneqarnissaanut sumulluunniit tunngassuteqarnissaanut sunniuteqanngilagut, soorlu nunami inoqqaajulluta suut paasisaqarfiginerorusuppagut suullu soqutigaaqut.

Tamanna ilaannikkut ilungersunarsinnaasarpog – pingaartumik soqutiginnikkuit kiisalu sulinermit ilisimatusarnermullu peqataarusukkuit. Inuppassuit takornarissat ilisimasallillu kulturikkut atortuutitsinnik pinngortitamilu isumalluutitsinnik Inughuarnit ilumoortumik pigineqartunik tigooraasut pasitsaqqavugut.

Ilisimatusarnerni Inughuit suleqatigineqarnissaat isumaqarpunga pingaaruteqartoq, tamannalu pinngitsuugassanngortittariaqarpog nunamimi maani inoqqaajuvugut. Kikkut tamarmik itsarnisarsiornermik soqutiginninngillat, kisianni oqaluttuarisaanitsinnik soqutiginnippugut siuaasagullu pillugit paasisaqarnerorusulluta. Kulturitta oqaluttuarisaanera kingornussassagullu pillugit oqalukkaangatta siuaasagut tulluusimaarutigisaqaagut paasisaqarfiginerorusullutigillu. Itsarnisarsiornermik suliaqarneq taamaammat tunniussassarpassuaqarpog paaserusutatsinnillu sumilu misissuisoqarnissaanik pingaartitsinitsinnik oqaluttuarsinnaalluni. Taamaalilluta itsarnisarsiornermik sulineq aamma sungiukkaluttuinnassavarput siunissamilu kinguaariit itsarnisarsiornermik ilisimatusarnernik nakkutilleeqataasinnaassallutik immaqalu nammineq immaq ilisimatusarlutik.

Iluseq 2. Genoveva Sadoranap Torngit illukorujussuaannik nassaamini nikorfasoq.

Ilinniagaqarnissamut, ilisimatusarfinnut assigisaannullu toqqaannartumik attavilinnut sanilliullugit avinngarusimasorujussuarmi inuuvugut. Ilisimatuut ilisimatusarnerminni peqataatittalerunitigut toqqaannartumik suleqatigissavaatigut uagullu assersuutigalugu itsarnisarsiornermi qanoq sulisoqartarnera pillugu ilinniarsinnaalissalluta, soorlu ukiuni kingullerni ilinniarsimasugut. Neriuppunga siunissami ilisimatuut suliasaqarfinni assigiinngitsuneersut amerliartuinnartut suliniutiminni suleqatissatut Inughuarnik peqataatitsalissasut.

Otto Simigaq Siorapalummi 1961-imi inunngorpoq. Piniartuuvoq Qaanaamilu ernini ilaquttanilu peqatigalugit najugaqarluni. Otto suliniutip ICER-ip 2017-imi aallartinneraniit suleqataavoq, kingullertigullu ilisimatusartunik allanik filmiliortunillu suleqateqarsimalluni (e.g. Shari Gearheard).

Piniartussatut peroriartorpunga meeraagallaramali piniartuullunga. Aatarraama aanarraamalu [aatama aanamalu] piniartutut inuusut perorsarpaannga, isiginnaarlungalu ilinniarpunga, aqqaneq marlunnillu ukioqarlunga nammineq qimussitaaqqaarlunga. Piffissap ingerlanerani nammineersinnaaleriartorpunga namminerlu piniariaatsikka inerisarlugit piniartullu allat ilagalugit assigiinngitsunut piniariartarlunga. Taamaammat sumiiffippassuarniissimavunga piffissallu ingerlanerani piniarfitoqqat inoqarfitoqqallu takusarsimallugit. Ukiuni kingullerni illutoqarpasuit tikinneqarsinnaasarsimasut neriuineq pissutigalugu tammarartut takusarpakka. Silap Avanersuarmilu imaani sikuq allanngoriartornera takuarput, sumiiffiit ilaanni allanit annertunerusumik. Piniarfitoqqat ilaanni illut issumik ujaqqanillu qarmakkat ilai annaaneqarput annaaneqangajalerlutillunniit.

Siuaasatta piniarfitoqaat inoqarfitoqaallu maluginiartuaannarsimavakka qanorlu nunamik aalajangersimasumik ilusilersuinersut, taakkuummata eqqaamasatta ilaat. Siuaasatta oqaluttuaannik tusarnaarluta peroriartorpugut. Taakku piniariartarfinnut, inunnut sumiiffinnullunniit aalajangersimasunut tunngassuteqarput, kisianni oqaluttuat oqaluttuarineqarnerannik eqqaamallaqqippallaartuaannarsimanngilanga. Oqaluttuat ilaannik nalinginnaasumik eqqaamasaqartarpunga. Taamaammat sumiiffiit aalajangersimasut, najugaqarfiusimasut illukullunniit taakkulu oqaluttuassartaasa nalunaarsorneqarnissaat (Iluseq 3) pingaartippara, kingornussassatsinnik siulitta ilisimasaannik kinguaagut pissarsisinnaajuarniassammata. Utoqqartagut sumiiffinnik, inunnik uumasunillu aalajangersimasunik taakkuninnga oqaluttuassartaannillu ilisimannittut ikittuinnanngorsimapput. Taamaammat tamakkua pillugit

paasissutissat katersornissaat nalunaarsornissaallu soqutigaara siunissami kinguaariinnit pissarsiarineqarsinnaaqqullugit. Najugaqarfiusimasut neriuinermiit annaareerparput, soorlu misissuinitinni takugigit oqaluttuassartaallu eqqaamasatsinniiginnalissapput nalunaarsorneqanngippata.

Itsarnisarsionermik suliaqarneq nuannaraara tunniussaqarnartutullu misigalugu. Suut soqutiginerigit tikkuartortarpakka kiisalu nammineq allallu takusaannik ingerlatitseqqittarlunga, sumiiffiillu taakku uppersarsaasersortarlugit siunissami kinguaariinnut paasissutissat toqqorlugillu ingerlateqqinneqarniassammata. Neriuppunga Kuutak [lerneru nukarleq, aamma piniartuullunilu Qaanaami najugaqartoq 2018-imiillu ilisimatusarnermut peqataasoq] peqataanini ingerlateqqissagaa. Ilimagaara piniartutummi angalasarnerpassuarminit najugaqarfiusimasorpassuit takusimavai sumiiffippassuillu ilisimasaqarfugalugit. Angutaavunga oqaaserpassuaqaranilu isumarpassuaqanngitsoq, kisianni oqarusuppunga ilisimatusarnerit nunatsinni ingerlanneqarmata uagullu oqaluttuarisaanitsinnut tunngassuteqarmata peqataagaangatta saarlusarnissarput pingaaruteqarmat.

Iluseq 3. Otto Simigaq itsarnisaqarfik aaliangersimasoq pingaarutilik pillugu oqaluttuartoq, saniani itsarnisarsiooq Pauline K. Knudsen tusarnaartoq.

Aleqatsiaq Peary Qaanaami 1983-imi inunngorpoq. Piniartuuvoq ilaquttanilu peqatigalugit Qaanaami najugaqarluni. Aleqatsiaq suliniummi ICER-imi 2019-imili peqataavoq suliniutillu siunissaata ilusilersorneranut pingaarutilimmik isummersortunut ilaalersimavoq.

Kulturikkut kingornussassagut eqqarsaatigeqaakka pingaartumik issumik ujaqqanillu qarmarlugit illuusimasut, maanna nunami illutoqqatut

uninngaannartut. Inuit, suliffeqarfiit ilinniagallilluunniit, soorlu itsarnisarsiuut allallu paarsisut kulturikkut kingornussassarinerat pissutigalugu nikisinnagit illersorlugillu attanneqarnissaat kissaatigikkajuttarpaat. Oqarsinnaavunga annaasarigut – illukutut allannngortinnagit nikisinnagillu uninngatinneqarnissaannik kissaateqarnerput pissutiginnarlugu. Siuaasagut ukiuni untritilinni atortunik illunillu sanallutillu atoqqiisarput, uagut aamma taamaaliortariaqarpugut. Taamaaliornikkut ajornerulernissaannut illersuilissaagut saniatigullu annaasaqarnissaq pinngitsoortillutigu. Taamaallaat attallugillu nikisittussaatinngagit. Siuaasagut kinguaariinniit kinguaariinnut sanaqqittuaannarsimapput illullu issumik ujaqqanillu qarmakkat atoqqittarsimallugit, taamaaliornikkullu toqqaviit qanoq sanaqqissanerlugit ilisimasarlugit. Assinganik iliortalertariaqarpugut, sanaqqilluta atoqqiillutalu; sananissaq ilikkassagaluarparput siuaasattalu ukiuni tusintilinni periusaattut atorlugit.

Inughuit ilisimatusarnerni toqqaannartumik suleqatigut peqataatinneqaraluarpata piffissap ingerlanerani inerisarneqarsimasunik assersuutissaqassagaluartoq isumaqarpunga. Sumiiffiit illullu sanaqqillugillu atoqqissinnaagaluarutsigit siuaasatta qanoq inuusimanerannik ilinniarnerusinnaagaluarpugut – allaat nutaajunerusuni 1900-kkunni illut taamaattut suli atorneqarsimallutik. Inunnut tamaaniittunut nunaniillu allaneersunut takutissinnaassagaluarpagut illut issumik ujaqqanillu qarmakkat qanoq isikkoqartarsimanersut qanorlu sanaajusimanersut. Ileqqugut pillugit inunnut tulluusimaarutigalugit oqaluttuarisinnaassagaluarpaput siuaasatsinnit kingornussimasagut oqarsinnaassallutalu taakkutut sanaqqillugillu atoqqittarivut. Qanga illut issumik ujaqqamillu qarmakkat sumiiffillu avataanit isiginnaagassatut pingaartissagutsigit sapinngisamillu nikisinnaveersaarlugit oqaluttuarisaanitsinnik ilisimasanillu siunissami kinguaariinnut ingerlateqqissinnaanavianngilagut. Siuaasatta uatsinnut atugassanngorlugit qimataat taamaalilluta annaassavagut. Akerlianilli illut issumik ujaqqamillu qarmakkat sumiiffiillu atoqqillugillu sanaqqittalerutsigit atorfissaqalissapput kulturikkullu kingornussassatsinnik suli annertunerusumik tulluusimaarutiginnilerluta.

Sumiiffiit aalajangersimasut ilisimasaqarfiginerussagaluarpagut, soorlu kikkut tassani najugaqarsimappat, sumiiffillu sumik siunertaqarsimava. Utoqqartaqarpugut illut taakku ilaanni najugaqarsimasunik, illunilu issumik ujaqqamillu qarmakkami inunngorsimasunik. Illut issumik ujaqqanillu qarmakkat ukiut 500 matuma siorna sananeqarsimasut oqaluttuarisinnaallugu taakkulu sanaqqinneqarlutillu atoqqinneqartarnerat takuneqarsinnaalluni, tamanna inuusunnerusuni siunissamilu kinguaariinni tulluusimaarnassaaq, kisiannili aamma kulturikkut oqaluttuarisaanitsinnik annertunerusumik nutaamilluunniit aamma

ilisimasaqalersitsisinnaassalluni. Tamanna kulturitsinnik uummarsaanertut aamma misigitissavaatigut. Ullumikkut kulturikkut kingornussassagut pillugit ilisimasakippallaarpugut – aamma kinguaariinni inuusunnerusuni – illut issumik ujaqqanillu qarmakkat qanoq isikkoqarnersut, qanoq sanaajunersut imaluunniit isersinnaannginnatsigit misissoriartorlugit.

Ilisimatusarnissamik suliniutit pilersaarusionerannut ingerlanneqarnerannullu peqataatinneqarnerput pingaaruteqartoq isumaqarpunga uagummi nunarput, inuuniuterput, isiginnittaaserput, kulturikkut oqaluttuarisaanerput kingornussassarpullu il.il. pineqarput. Nammineq ilisimasaqarlutalu isiginnittaaseqarpugut. Taamaammat peqataasariaqarpugut taakkutuaagatta sunik pisariaqartitsinitsinnik, sunik perusunnitsinnik sunillu ilisimasaqarnerulerusunnitsinnik oqaluttuarsinnaasut, uagummi nunatsinni maani najugaqarpugut.

Siunissamut eqqarsaatit aamma inaarutaasumik oqaaseqaatit

Massakkut sulinitsinni misigaarput Inughuarnik toqqaannartumik oqaloqateqarnigut suleqateqarnigullu aqqutigalugit sumiiffinnut itsarnisarsiornermi pingaarutilinnut ingerlatippaatigut pilersaarutitsinni ilaasimanngikkaluartunut. Inughuit suleqatigisatta sumiiffinnik, atuuffinnik, nunanik imaanilu avatangiisinik itisuumik immikkuualuttorpassuarnillu ilisimasaminnik avitseqateqarnerat pissutigalugu itsarnisarsiuutut isiginnittaatsitsinnik, ilisimasatsinnik teoriinik siunertanillu allannguisinnaanerat misigaarput. Inuit nipaasut ilisimasaallu uagut ilinniagartuutut etnografiskimik allagaatini nalinginnaasumik atuarsimasagut apeqqusersornagit atornerqartariaqanngillat, taakku kitaamiusut naleqartitanik aaqquissuussineq atorlugu katersorneqarlutillu nassuiarneqarsimammata (aamma takuuk Stewart-Harawira 2013). Najukkani inunnik toqqaannartumik suleqateqarmat taamaammat amerlasuutigut inerititaqarluaannarani kisiannili aamma peqataatitsinerullunilu, naapertuunnerussaaq ataqqinninnerullunilu. Ilinniagartuutut ilinniarnitsinni sulinitsinnilu ilinniarsimasinnaasagut – aamma nunap inoqqaavi ilisimatusartutut – ileqquusumik ilisimasanit inunnit inoqqaanit paasisimalluarneqartunit unammillerneqarluaarsinnaapput. Allaaserisami matumani suleqataasunit oqaatigineqartutut inuit ilinniagartuunit itsarnisarsiorfigineqarnissaq pisariaqartippaat, pingaartumik anguniagassatut siunnersuusionermermi ilisimatusarnerullu qanoq ittuunissaanut peqataatinneqarsinnaagunik.

Taamaammat ilisimatusarnissamik suliniutini inuit isiginnittaasiannik tusarnaarneq, malinnaaneq pingaarnersiunerlu inoqqaanillu naleqquttunik suleqateqarnerit paatsooqatigiissutaasinnaasunik annikillisaataalluassaput, peqataatitsineq annertunerulersillugu kiisalu nunat inoqqaavi kissaataannut

eqqumanerusumik ataqqinninnerusumillu pilersitsisoqarluni (aamma takuuk Atalay 2006; Baird 2014; Caxaj 2015; Hogan & Topkok 2015; Kawelu 2014).

Naligiinnerusumik suleqatigiinnermik inerisaasoqarnissaa kiisalu itsarnisarsiornerup kulturikkullu kingornussassanik ilisimatusariaatsit nunasiangortitsinerni atuuffeqarsimasut nunasiaataajunnaarsarneqarnissaat siunertaappat (aamma takuuk Atalay 2006), ilisimatusarnitsinnit inernerusut inuiaqatigiinni suliffigisatsinni iluaqutaanissaat itsarnisarsiuutut qulakkiissavarput. Tamaani inunngorsimasut soqutigisaat ernumassutaallu tusarnaassallugit pingaaruteqarpoq, akueralugulu tatigeqatigiilluni attaveqatigiinneq nukippassuarnik atuiffiusarmat sivisuumillu sanarfineqartarluni (aamma takuuk Hogan & Topkok 2015).

Ilisimatusarnissamik suliniummut peeqataanissamut innuttaasunit akerliusoqanngikkaluartut erseqqissaatigissavarput innuttaasunit isummat suulluunniit tamatigut pimoorunneqarlutillu ataqqineqartariaqarmata. ICER-ip kinguaariinnut arlalinnut piffissami sivisuumi suliniutissatut sanarfinissaanut najukkami innuttaasut soqutiginninnerujussuanut malinnaaniapiloorsimavugut. Piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu pilersaarusiornissaq ajornakusoorsinnaavoq aningaasatigut tapiinerit killeqarnerat kiisalu piffissakkaartumik piffissamut qaninnerusumut tapiissuteqartarnerit pissutigalugit. Avanersuarmi sulineq angalanermut aningaasartuuterpassuarnik, sila pissutigalugu angalanermut qaangerniagassanik, ataavartumik digitalimik attaveqarnermik qaangerniagassanik kiisalu aallartitsiniarluta ingerlatsinigit nunarsuarmi tuniluuttoqarneranik soorunami ajoqusersorneqarujussuarnerannik nassataqarpoq. Suliatta iluatsinniarnerni paasivarput suleqatitsinnik attasillunilu pitsanngorsaanerit iluaqutaajuaannartut, attaveqatigiinneq suleqatiginnikkusussuseqarnerlu inissaqartitsinermik ersarissuutitsinermillu pilersitsisarmata.

Sammisarput nunasiaataajunnaarsassagutsigu nunallu inoqqaavinut, siuaasaannik kulturiannillu misissuinermi sammisaqarnermi, peqataatitsinerullunilu iluaqutaanerulersissagutsigu eqqarsarnissaq imminullu maluginissaq pingaaruteqarpoq, tamannalu angujuminarnerpaassaaq inuit itsarnisarsiornermik paasinninnerannik ilinniarnikkut. Misilittagarivarput eqaatsumik ammasumillu isumaqarnissaq qitiulluinnartoq, ilutigitillugulu itsarnisarsiorlutit allanut qanga pisimasut pillugit naalagaanernannik isumaqarneq ingalassimaniarlugu. Suleqatigiilluni ilisimatusarneq immikkut misigisaavoq, taamaammallu Issittumi atuagartuutut ilisimatusariaatsitta nutaanngorsartuarnissaat pingaaruteqarlunnarluni.

Nunat inoqqaavi peqataanerat, suleqataanerat piginnittuunerallu minnerpaamik siuarsassavarput pilersaarusiordiaaserpullu atuagartuutullu ilisimatusariaaserput eqqarsaatigeqqillutigu. Ilisimatuutut pisussaaffigaarput nunami inoqqaajusut pillugit peqatigalugillu allannissamut, taakku inooriaasiat kingornussaallu misissoratsigit, ilisimatusarnermilu inernerusut atuagartuunut allanut taamaallaat sammitinneqannginnissaat qulakkiissallutigit. Nunat

inoqqaavi peqatigalugit nassuiaasiorniarnissaq aamma anguniartariaqarparput. Tassunga atatillugu suliniut ICER tamanna suli pingaarneruvoq, Inughuarnik aqutsineq pinngortitamilu pissuseqatigiinnermi pinngorartitsineq pillugit oqaluttuarisaaneq imartooq ukkatarineqalerlat. Itsarnisarsiorluni ilisimatusarneq avatangiiisunik aalajangersaanernut unammillertinneqarsinnaappat – imaluunniit killeqarfimmik Inughuit silap allanngoriartorneranut qisuariarnissaanut killiliisumik – itsarnisarsiornermik oqaluttuamik oqaluttarnermi Inughuit nipaas saarliunissaat aalajangiisuussaaq. Sissuurtumik suleqatigiinnikkut itsarnisarsiuut nunap inoqqaavisa isiginnittaasiannik salliutitsisinnaassapput inuillu itsarnisarsiornermi angusassatut pingaartitaanik ukkataqalerlutik. Tassani nunap inoqqaavi itsarnisarsiuullu akornanni piviusumi suleqatigiinneq aallartissinnaavoq. Allaaserisami matumani peqataasunit oqaatigineqartutut itsarnisarsiornermi pitsaassuseq, missingiutit misilittakkallu uppersarsineqarsimasut atorlugit sulineq sulinermi qitiusumik naleqartitaniissapput, ilisimatusarnerup tunuani uuttuutit siunertanillu pilersitsinermit nunap inoqqaavi suleqatigisat naligiimmik oqaasissaqartinneqarpata.

Qujassutit

Inughuit piffissap ingerlanerani ilisimasaminnik avitseqataasimasut siunnersuisarsimasullu qujaffigerusuppagut. Immikkut qujaffigerusuppagut matumani allaaserisami tunniusseqataasut suleqatigut Otto Simigaq, Genoveva Sadorana, aamma Aleqatsiaq Peary suliamut tapersersuillutik peqataasimanerannut, aamma Pauline K. Knudsen, Pivinnguag Mørch, Pia Egede. Aningaasaliisunut ukununga qujavugut Social Sciences and Humanities Council of Canada (IG 435- 2018-0449) Naalakkersuisunullu (Namminersorlutik Oqartussat – Tips- og Lottomidlernes Pulje C).

Atuakkat najoqqutat

- Alix, Claire. 2009. Driftwood, Timber and Shrubs! Wood Used by Ruin Islander Thule at Skraeling Island, Eastern Ellesmere Island, Canada. In *On the Track of the Thule Culture from Bering Strait to East Greenland – Papers in Honour of Hans Christian Gulløv*, edited by Bjarne Grønnow, 149-166. Studies in Archaeology & history. Vol. 15. Danish National Museum, Copenhagen.
- Appelt, Martin, Jens Fog Jensen, Mikkel Myrup, Henning Haack & Michelle Taube. 2015. Himmelsk og jordisk jern i Grønlands forhistorie – ny teknologi og gamle problemer [Heavenly and earthly iron in Greenland's prehistory – new technology and old problems], *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 116-131.
- Atalay, Sonya. 2006. "Indigenous Archaeology as Decolonizing Practice." *American Indian Quarterly* 30 (374): 280–310.
- Baird, Melissa F. 2014. "Heritage, Human Rights, and Social Justice." *Heritage & Society* 7 (2):139–155.

- Bravo, Michael, and Sverker Sörlin. 2002. *Narrating the Arctic. A Cultural History of Nordic Scientific Practices*. Canton, MA: Science History Publications USA.
- Caxaj, Susanna C. 2015. "Indigenous Storytelling and Participatory Action Research: Allies Toward Decolonization? Reflections From the Peoples' International Health Tribunal." *Global Qualitative Nursing Research* 1–12.
- Crate, Susan. 2011. Climate and Culture: Anthropology in the Era of Contemporary Climate Change. *Annual Review of Anthropology* 40: 175–194.
- Darwent, John, Christyann Darwent, Genevieve LeMoine & Hans Lange. 2007. Archaeological survey of eastern Inglefield Land, northwest Greenland. *Arctic Anthropology*, 44 (2), 51–86.
- Desmarais, Danielle, Lesley Howse, Mari Kleist, and Letitia Pokiak. 2021. "Accountability in Arctic Archaeology: A Continuing Conversation for Change." Unpublished paper presented at the 86th Annual Society for American Archaeology meetings. Session on Arctic Pasts: Dimensions of Change. San Francisco, CA, April 15–17.
- Flora, Janne, Kasper Lambert Johansen, Bjarne Grønnow, Astrid Oberborbeck Andersen, and Anders Mosbech. 2018. "Present and Past Dynamics of Inughuit Resource Spaces." *Ambio* 47 (2):244–264.
- Friesen, T. Max, & Charles D. Arnold. 2008. The Timing of the Thule Migration: New Dates from the Western Canadian Arctic. *American Antiquity*, 73 (3), 527–538.
- Fromm, Annette B. 2016. "Ethnographic Museums and Intangible Cultural Heritage Return to our Roots." *Journal of Marine and Island Cultures* 5: 89–94.
- Gearheard, Shari Fox, Lene Kielsen Holm, Henry Huntington, Joe Mello Leavitt, Andy Mahoney, Margaret Opie, Toku Oshima, Joeline Sanguya. 2013. In *The meaning of ice: People and sea ice in three arctic communities*. Hanover, N.H: International Polar Institute.
- Gilberg, Rolf. 1971. "Polareskimoerne i Thule Distriktet, Nordgrønland: Økologiske beretninger over Bosætning og demografi" [The Polar Eskimos in the Thule District, North Greenland: Ecological Accounts of Settlement and Demography]. Unpublished manuscript. The Library of the Ilisimatusarfik/University of Greenland.
- Hastrup, Kirsten. 2010. "Vinterens hjerte. Knud Rasmussen og hans tid." [The Heart of Winter. Knud Rasmussen and His Time]. *Historisk Tidsskrift* Bind 110 Hæfte 2. Copenhagen: Gads Forlag.
- . 2015. *Thule på Tidens Rand*. [Thule on the Edge of Time]. København: Lindhardt & Ringhof.
- . 2016 "A history of climate change: Inughuit responses to changing ice conditions in North-West Greenland". *Climatic Change*, 1–12.
- Hastrup, Kirsten, Astrid Oberborbeck Andersen, Bjarne Grønnow, and Mads Peter Heide Jørgensen. 2018a. "Life Around the North Water Ecosystem: Natural and Social Drivers of Change over a Millennium." *Ambio* 47 (2):213–225.
- Hastrup, Kirsten, Anders Mosbech, and Bjarne Grønnow. 2018b. "Introducing the North Water: Histories of Exploration, Ice Dynamics, Living Resources, and Human Settlement in the Thule Region." *Ambio* 47 (2):162–174.
- Hayashi, Naotaka 2017. "The Human Dimension of Climate Change Research in Greenland: Towards a New Form of Knowledge Generation." *The Greenland Ice*

- Sheet and its Interaction with the Climate System*. Low Temperature Science, Hokkaido University 75: 131-141.
- Hayashi, Naotaka and Matthew Walls. 2019. "Endogenous community development in Greenland: A perspective on creative transformation and the perception of future." *Polar Science* 4: 52-57.
- Hogan, Maureen P., and Sean A. Topkok. 2015. "Teaching Indigenous Methodology and a Inupiaq Example." *Decolonization: Indigeneity, Education & Society* 4 (2): 50-75.
- Inuit Tapiriit Kanadami. 2019. *National Inuit Strategy on Research Roundtable Summary Report*. https://www.itk.ca/wp-content/uploads/2019/11/ITK_NISR_Roundtable_11.pdf.
- Jackson, Rebecca, Anna Bang Kvorning, Audrey Limoges, Eleanor Georgiadis, Steffen M. Olsen, Petra Tallberg, Thorbjørn J. Andersen, Naja Mikkelsen, Jacques Giraudeau, Guillaume Massé, Lukas Wacker and Sofia Ribeiro. 2021. "Holocene polynya dynamics and their interaction with oceanic heat transport in northernmost Baffin Bay." *Scientific Reports* 11(1):10095.
- Kawelu, Kathleen. 2014. "In Their Own Voices: Contemporary Native Hawaiian and Archaeological Narratives about Hawaiian Archaeology." *The Contemporary Pacific* 26 (1): 31-62.
- Kleist, Mari, and Matthew Walls. 2019. "Najukkami Ilisimasat Inughuarnillu Suleqateqarneq." [Local Knowledge and Inughuit Partnership]. *Actes de colloque du 21e Congrès d'études Inuit/Proceedings of the 21st Inuit Studies Conference*, edited by Ghyslain Cantin-Savoie, Matthew Schuurman, and Richard Compton, 49-60. Montréal, QC: URL.
- Lemoine, Genevieve and Christyann Darwent. 2010. The Inglefield Land archaeology project: Introduction and overview. *Geografisk Tidsskrift-Danish Journal of Geography*, 110(2), 279-296.
- Lemoine, Genevieve and Christyann Darwent. 2016. Development of Polar Inughuit Culture in the Smith Sound Region. In *The Oxford Handbook of the Prehistoric Arctic*, edited by T. Max Friesen & Owen K. Mason, 873-896. Oxford: Oxford University Press.
- Lyberth, Bjarne, and Parnuna Egede. 2013. *PIKLALASORSUAQ – Bridging the Bay Workshop Report*. Inuit Circumpolar Council, Greenland. <http://pikialasorsuaq.org/en/About/the-project>.
- McGhee, Robert. 1996. *Ancient People in the Arctic*. Vancouver: University of British Columbia Press.
- Moltke, Ida, Matteo Fumagalli, Thorfinn S. Korneliussen, Jacob E. Crawford, Peter Bjerregaard, Marit E. Jørgensen, Niels Grarup, Hans Christian Gulløv, Allan Linneberg, Oluf Pedersen, Torben Hansen, Rasmus Nielsen and Anders Albrechtsen. 2015. Uncovering the Genetic History of the Present-Day Greenlandic Population. *The American Journal of Human Genetics*, 96(1), 54-69.
- Nadasdy, Paul. 1999. "The Politics of TEK: Power and the 'Integration' of Knowledge." *Arctic Anthropology* 36 (1-2):1-18.
- Nuttall, Mark 2009. "Living in a world of movement: human resilience to environmental instability in Greenland." In *Anthropology and Climate change: From Encounter to Actions*, edited by Susan A. Crate & Mark Nuttall, 292-310. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.

- Pikialasorsuaq Commission. 2017. *Report of the Pikialasorsuaq Commission—Nov 2017. People of the Ice Bridge: The Future of the Pikialasorsuaq*. Inuit Circumpolar Council. <http://pikialasorsuaq.org/en/Resources/Reports>.
- Powell, Richard C. 2008. "Configuring an 'Arctic Commons'?" *Political Geography* 27 (8): 827-832.
- Powell, Richard C. 2010. "Lines of Possession? The Anxious Constitution of a Polar Geopolitics." *Political Geography* 29 (2): 74-77.
- Powell, Richard, and Klaus Dodds. 2014. *Polar Geopolitics? Knowledges, Resources and Legal Regimes*. Cheltenham Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.
- Rasmussen, Knud. 1905. *Nye Mennesker*. Copenhagen: Gyldendal.
- Saammaateqatigiinnissamut Isumalioqatigiissitaq. [Reconciliation Commission]. 2016. *Status Report 2016*.
- Schledermann, Peter. 1990. *Crossroads to Greenland: 3000 Years of Prehistory in the Eastern High Arctic*. Arctic Institute of North America, University of Calgary.
- Schledermann, Peter and Karen McCullough. 2003. *Late Thule Culture Developments on the Central East Coast of Ellesmere Island*. Copenhagen: Danish National Museum/Danish Polar Center.
- Sine, Mary. 2022. "Knowledge Production and Policy in the Arctic: The Political Ecology of the Thick-billed Murre." Unpublished Master's thesis, University of Calgary.
- Sørensen, Mikkel and Torben Diklev. 2019. Thuleområdet palæo-eskimoiske bosættelse. *Rapport fra arkæologisk rekognoscering i Avanersuaq i 2018*. [Paleo-Eskimo settlement of the Thule area. *Report from archaeological reconnaissance in Avanersuaq in 2018*].
- Stewart-Harawira, Makere. 2013. "Challenging Knowledge Capitalism. Indigenous Research in the 21st Century." *Journal of the Society for Socialist Studies/Revue de la Société d'études socialistes* 9 (1): 39-51.
- Tackney, Justin, Joan Coltrain, Jennifer Raff and Dennis O'Rourke. 2016. "Ancient DNA and Stable Isotopes: Windows on Arctic Prehistory." In *The Oxford Handbook of the Prehistoric Arctic*, edited by T. Max Friesen & Owen K. Mason, 51-80. Oxford: Oxford University Press.
- Thisted, Kirsten. 2010. "Voicing the Arctic: Knud Rasmussen and the Ambivalence of Cultural Translation." In *Arctic Discourses*, edited by Anka Ryall, Johan Schimanski, and Henning Howlid Wærp, 59-81. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Tuck, Eve, and K. Wayne Yang. 2012. "Decolonization is not a Metaphor." *Decolonization Indigeneity, Education & Society* 1 (1): 1-40.
- Walls, Matthew, Madisen Hvidberg, Mari Kleist, Pauline Knudsen, Pivunguaq Mørch, Pia Egede, Gillian Taylor, Niki Philips, Shintaro Yamasai and Tatsuya Watanabe. 2020. "Hydrological instability and archaeological impact in Northwest Greenland: Sudden mass movement events signal new concerns for circumpolar archaeology." *Quaternary Science Reviews*, 248, 106600.
- Wilson, Katherine J., Trevor Bell, Andrew Arreak, Brian Koonoo, David Angnatsiak and Gita J. Ljubicic. 2020. "Changing the Role of Non-Indigenous Research Partners in Practice to Support Inuit Self-determination in Research." *Arctic Science* 6 (3): 127-153.